

Intern Rapport

Archeologische proefsleuven ikv Ruilverkaveling Merksplas

KARL CORDEMANS

HERENTALS – 2008

Verslaggever, vergunning en depot

Karl Cordemans
Archeoloog – Adjunct van de directeur
Vlaamse Landmaatschappij
Provinciale Afdeling Antwerpen
Cardijnlaan 1
B-2200 Herentals
E-mail: karl.cordemans@vlm.be
Website : www.vlm.be
© Vlaamse Landmaatschappij, 2019
Vergunning: **2008/58**
Status: Definitief
Depot: -

Opgraving ☐	Prospectie ☒
Vergunningsnummer:	2008/58
Datum aanvraag:	08/04/2008
Naam aanvrager:	Karl Cordemans
Naam site:	RVK Merksplas - Lichtenberg

INHOUD

DEEL 1	Algemeen	4
DEEL 2	Kenmerken.....	6
2.1	Het project.....	6
2.2	Methodiek.....	6
2.3	Ligging en fysisch kader.....	7
2.4	Gekende archeologie	7
DEEL 3	Resultaten	7
DEEL 4	Besluit	10

DEEL 1 **ALGEMEEN**

In de Ruilverkaveling Merksplas is momenteel lot 1 uitgevoerd. Bij een ruilverkaveling worden de landbouwpercelen herschikt om een rendabele en duurzame landbouwproductie mogelijk te maken. Bij deze herschikking is er een grote aandacht voor het landschap, natuur, milieu, en erfgoed.

In het kader van de Ruilverkaveling Merksplas werd voorafgaand de uitvoering een archeologische verwachtings- en beleidskaart (Roymans en De Decker, 2001) opgesteld. In totaal werden tijdens dit onderzoek 145 vindplaatsen geïnterpreteerd, wat overeenkomt met 121 vindplaatslocaties. De verwachtings- en beleidsadvieskaart wordt verder gebruikt als leidraad voor het archeologisch begeleiden van de ruilverkaveling. Opvallend was de grote aanwezigheid van steentijdvindplaatsen (97 vindplaatsen), wat kan verklaard worden door de aanwezigheid van de Mark. Deze microregio was een veelbezochte trekpleister voor groepen jagers-verzamelaars.

Aan de hand van deze kaart werden 10 zones waar werken zouden plaatsvinden, geselecteerd voor verder onderzoek. Dit onderzoek (De Praetere, D., De Bie M. & Van Gils, M., 2006) had tot doel het detecteren, waarderen in termen van gaafheid en conservering, en nauwkeurig lokaliseren van archeologische sites. Het advies van dit onderzoek werd gevolgd. Zo werd ondermeer een zandkop met een intacte podzol en dikke uitlogingshorizont uit de ruilverkaveling gehaald en bewaard als landschappelijk relict in het kader van maatregelen tot landinrichting. Vlakbij dit relict waren diverse steentijdvondsten aanwezig (Wortelsmoer, kadaster 13023, sectie J, 26a. CAI-nrs. 100885, 106544, 106545, 106546).

De onderzochte zone met gepland ondergrondverzet en egalisatie besproken in dit rapport, wordt beschouwd als zone met een matig tot hoge archeologische potentie voor sporen en vondsten uit de metaaltijden en recenter.

Te onderzoeken perceel: Lochtenberg 3C, gelegen Merksplas 1° afdeling sectie G nr 72a en 86B

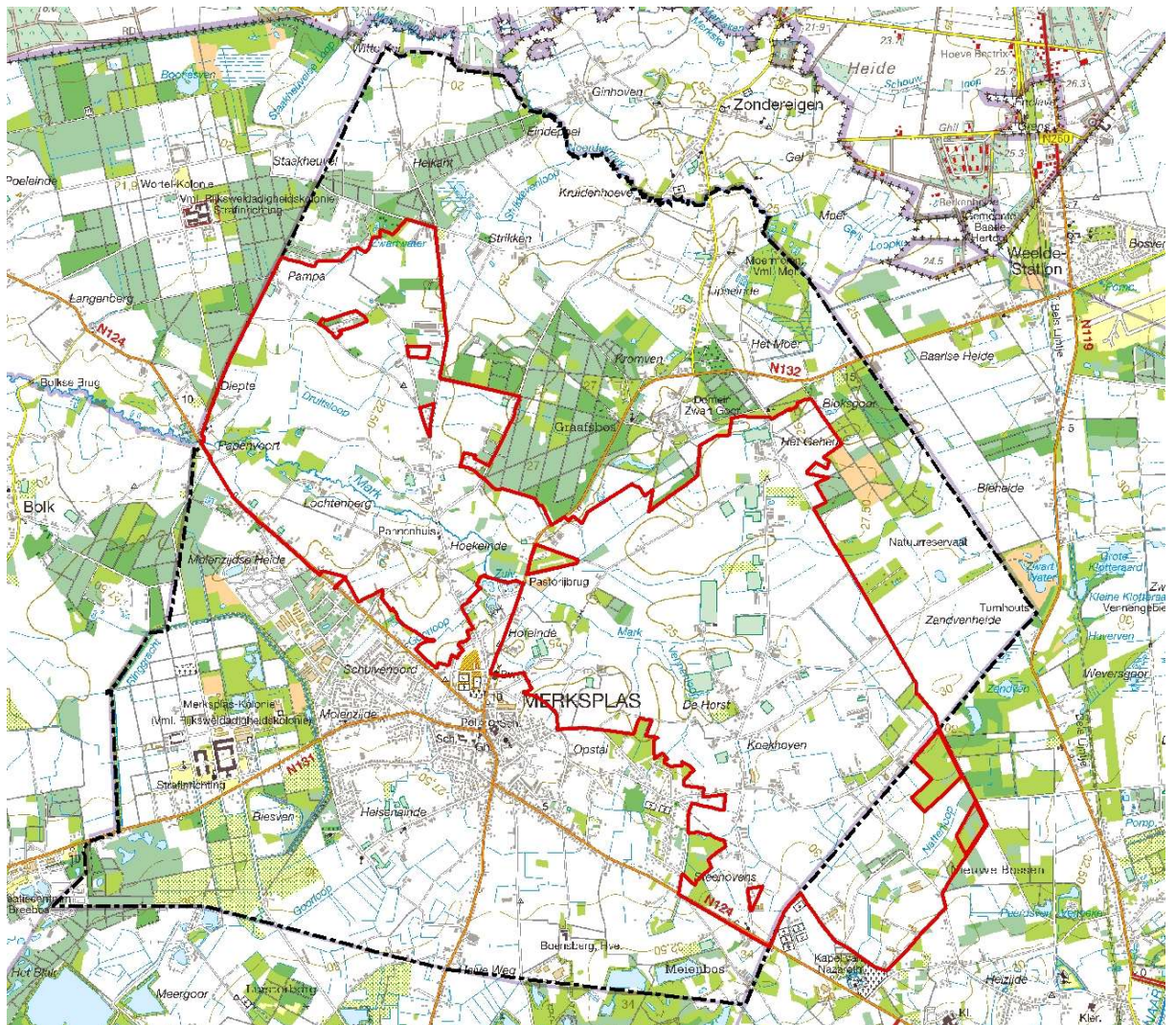

Fig. 1: Situering van het projectgebied op de topografische kaart

Conform het Decreet van 30 juni 1993 houdende de bescherming van het archeologisch patrimonium¹ en het Besluit van de Vlaamse Regering van 20 april 1994 tot uitvoering van het decreet van 30 juni 1993² werd hiervoor een archeologische prospectievergunning aangevraagd bij het Agentschap Ruimte & Erfgoed. De vergunning (2007/185) voor het archeologisch onderzoek van perceel afd. 1, sectie C, 389D2 werd verleend op 18 december 2007. Het veldwerk werd uitgevoerd op 8, 9 en 10 januari 2008.

¹ gewijzigd bij de decreten van 18 mei 1999, 28 februari 2003 en 10 maart 2006 (BS 08.06.1999, 24.03.2003 en 07.06.2006).

² gewijzigd bij besluiten van de Vlaamse Regering van 12 december 2003 en 23 juni 2006 (BS 15.07.1994, 09.06.2004 en 22.08.2006).

DEEL 2 KENMERKEN

2.1 Het project

Op deze landbouwpercelen wordt de waterhuishouding verbeterd door middel van ondergrondverzet en egalisatie.

Fig.2: Lokalisatie onderzocht perceel

2.2 Methodiek

Alle kavels waar egalisatie met ondergrondverzet plaats vond, zijn vlak voor de uitvoering gecontroleerd met proefsleuven. Bij deze werken wordt op de hoger gelegen zones de onderliggende C-horizont weg gehaald en getransporteerd naar de lager gelegen zones. In deze lager gelegen zone wordt het minerale zand in de bouwvoor geploegd. De archeologische controle vond plaats op de te ontgraven zones.

Gelijkmatig gespreid over de percelen werden parallelle proefsleuven gegraven over de langste richting. De sleuven werden gegraven door een graafmachine op rupsen met platte bak met een breedte van 2 m. De teelaarde werd verwijderd tot op het archeologisch leesbare niveau. De sleuven werden ingemeten door de topgrafe van de VLM. De totale oppervlakte bedraagt 10ha 59a; daarvan werd 1ha 50a onderzocht (net geen 10%).

2.3 Ligging en fysisch kader

Het reliëf bestaat uit een vlak, breed plateau dat zwak afhelt naar het westen en het noorden. Het landschapsbeeld wordt bepaald door een waaivormig patroon van beekdalen in de Kempense klei. Deze Kempense klei is een neogene formatie uit zandige klei of klei. Deze weinig doorlatende ondergrond, in combinatie met het vlakke reliëf en het ijl bekenstelsel heeft een langzame oppervlakkige drainage tot gevolg. De diverse heideplassen en –vennen in de omgeving zijn hiervan een indicatie (Baeyens L. , 1973). Kenmerkend voor het oostelijke deel van de ruilverkaveling is het waaivormige patroon van beekdalen. Deze beekdalen vormen samen de Mark. Iets meer naar het oosten ligt de waterscheiding tussen het Scheldebekken en de Rijn.

De Kempense klei werd tijdens het Pleistoceen overdekt met dekzand, van lemig zand tot (matig grof) zand. Het lemig-zandgebied van Merksplas is gekenmerkt door de aanwezigheid van een klei-zandsubstraat op geringe of matige diepte. Meer naar het zuiden, ter hoogte van de bebouwde kom, ligt het dekzandplateau van Opstal.

Op de bodemkaart van België is het onderzochte perceel gekarteerd als Zdgb/ Zegb: een (matig) natte zandbodem met duidelijke ijzer en/of humus B horizont, met bijmenging van zandleem of leem.

2.4 Gekende archeologie

Binnen het projectgebied zijn zoals in de inleiding beschreven, verschillende archeologische vondsten bekend. Binnen de te onderzoeken zones waren geen vondsten of sporen gekend.

DEEL 3 RESULTATEN

Er werden 9 parallelle proefsleuven gegraven dwars op het perceel (Fig. 3). Hierdoor werd vermeden dat er door de ietwat grillige vorm van de Mark een gehele zone niet onderzocht kon worden. De zuidelijke zone was grotendeels verstoord.

Aan de rand van sleuf 8 (te tellen vanaf het westen) was een stuk van een humeuze circulaire gracht te zien. Daarop werd een kijkvlak aangelegd waarbinnen een circulaire gracht te zien was met een binnendiameter van 5 m en een breedte van 50 cm (Fig. 4). Uit de coupe van de gracht blijkt dat deze een asymmetrisch profiel heeft met een maximale diepte van 30 cm en een vrij recente vulling (Fig. 5). De meest waarschijnlijke verklaring voor deze structuur is dat deze opgericht werd voor landbouwkundige doeleinde zoals een hooiopper (Theunissen, 2007). Er werd geen materiaal aangetroffen in de greppelstructuur waardoor een datering niet mogelijk is.

Fig. 3: Situering van de proefsleuven met kijkvlak thv sleuf 8.

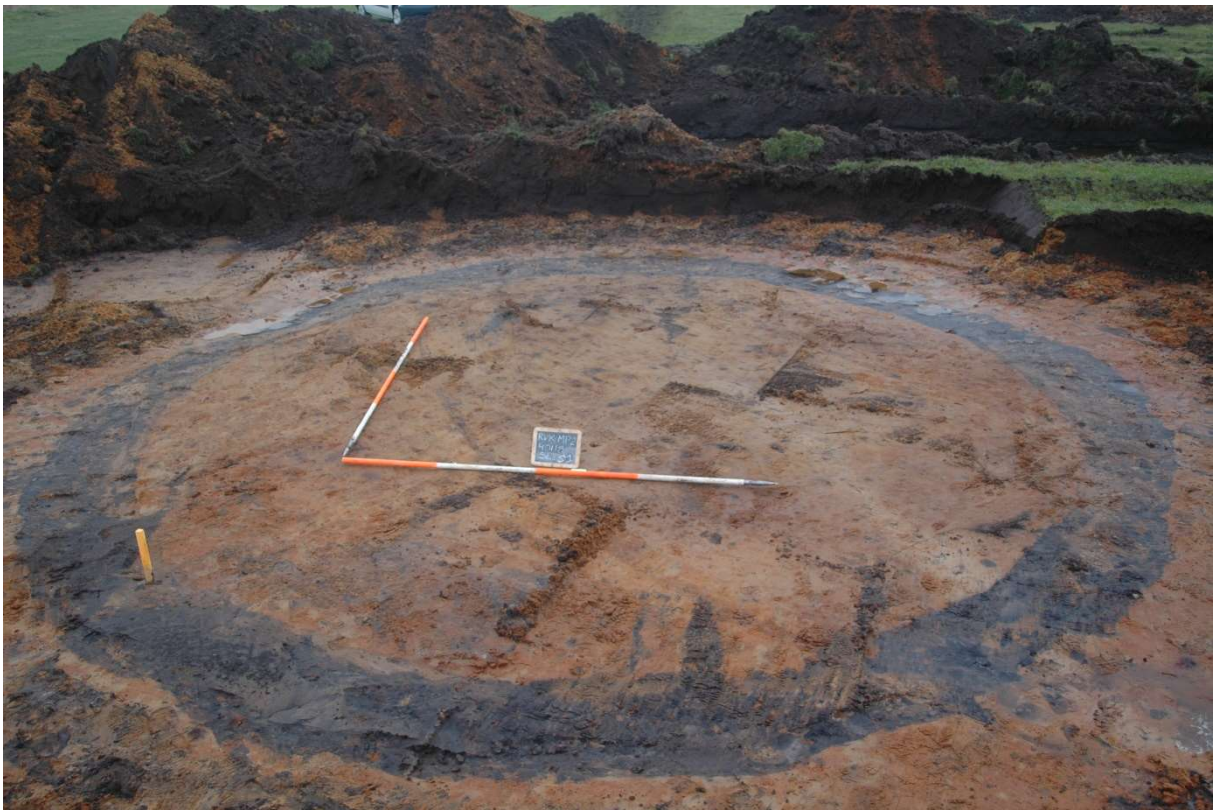

Fig. 4: Overzichtsfoto van de circulaire structuur

Fig. 5: Foto van profiel van de circulaire structuur

DEEL 4 BESLUIT

Er werden geen significante archeologische sporen aangetroffen op het terrein.

Bibliografie

Baeyens, L., 1973 Kaartblad Wortel 8W, Bodemkaart van België, 1/20.000. Instituut tot Aanmoediging van het Wetenschappelijk Onderzoek in Nijverheid en Landbouw (IWONL).

Depraetere D., De Bie M. & Van Gils M., 2006. Archeologisch detailonderzoek naar steentijdsites in ruilverkaveling Merksplas. Intern Rapport. Brussel, VIOE.

Depraetere D., De Bie M. & Van Gils M., 2006. Kartering en waardering van finaalpaleolithicum en mesolithicum te Merksplas (prov. Antwerpen). *Notae Praehistoricae*, 26, 129-132.

Meirman, E., Vanmontfort, B. & Van Gils, M., 2008. Waarderend archeologisch onderzoek in het kader van het project Habitatherstel in Averbode Bos en Heide (LIFE 06 NAT/B/000081), onuitgegeven rapport, VLM.

Roymans, J.A.M. & De Decker, S., 2001. Ruilverkaveling Merksplas, archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart, RAAP-rapport 695, Amsterdam.

Theunissen, L. & De Kort J.-W., 2007. Mysterieuze ontdekking bij Stroe in: RACM nieuwsbrief (jg 2, nr 5, september 2007).